

Zbyněk Fiala: BRICS se šosem

- CZ24 News | 7. července 2023

Roste skupina zemí, které už vyrostly z rozvojových plínek a požadují rovné a respektované zacházení na mezinárodní scéně. Reprezentují většinu světa a mohou mít sílu to prosadit.

Bude to první summit zemí BRICS po čtyřech letech, kdy se šéfové států sejdou osobně, mimo sklo virtuálních přeludů v podmínkách pandemie. Setkání v jihoafrickém Johannesburgu ve dnech 22. – 24. srpna má proběhnout za účasti ruského prezidenta Vladimíra Putina, byť ona sám to zatím nepotvrdil. Nicméně jihoafrické autority opakují, že budou ignorovat zatykač Mezinárodního trestního soudu, takže Putin může klidně přijet. Čínský, brazilský a indický prezidenti už účast potvrdili.

<https://www.africanews.com/2023/06/29/sa-brics-summit-to-go-as-planned-despite-putin-arrest-warrent/>

Zhruba před měsícem začala v Jižní Africe kolovat úvaha, že kdyby poměry přitvrdily, summit by se mohl přestěhovat do Číny.

<https://responsiblestatecraft.org/2023/06/09/diplomacy-watch-s-africa-suggests-moving-brics-summit-to-china/>

Do toho se Čína nehrne, protože nechce zvyšovat obavy, že zatím je hlavním beneficentem procesu narůstající izolace Západu. Zástupná válka na Ukrajině postrádá v očích nezápadní většiny světa univerzální logiku, opravňující morální rozhořčení, zatímco mnohem snadnější je zjistit, kdo tam trpí, kdo nese náklady a kdo strašidelně vydělává a může těžit z oslabení protistrany i partnerů. Proto se země rozvojového světa rozhodly stát stranou a zachovat neutrální postoj i pod rostoucím tlakem Washingtonu.

Johannesburský summit může být jedou z nejvýznamnějších diplomatických událostí všech dob. Skupina roste početně i vlivově, a hlavně má akceschopnou vizi, co je třeba udělat. Posledním přípravám byla věnována schůzka ministrů zahraničních věcí BRICS v jihoafrickém Kapském Městě, po které jednali také zamindírové Zemí přátel BRICS. Byla to příležitost pokračovat v úvahách o dalším členství v této skupině, zájemců je skoro dvacet.

Jestli všichni přijedou do Johannesburgu, to zatím jasné není. V médiích se větrá obava, že by to nařadilo vliv zakladatelských zemí. Na druhou stranu, teď se láme chleba, a tak je třeba rozlišit podstatné a nepodstatné priority. Vedle Saúdské Arábie a Íránu projevíly zájem o členství Spojené arabské emiráty, Egypt, Alžírsko, Argentina, Mexiko, Nigerie, Bangladéš, Venezuela, Sýrie, Indonésie, Etiopie, Bahrajn a další. Jestliže před dvaceti lety představovaly země BRICS dvě pětiny světové populace, rýsuje se jejich přerod v drtivou většinu.

<https://www.bloomberg.com/news/articles/2023-04-24/brics-draws-membership-requests-from-19-nations-before-summit>

Souběžně se schůzkou v Kapském městě proběhl (tentokrát virtuální) summit Šanghajske organizace pro spolupráci (ŠOS), které teď předsedá Indie. Tam už byl Írán přijat za člena. Původně (2001) tam byli Čína, Rusko a čtyři středoasijské země. Roku 2017 byly přijaty také Indie a Pákistán. Dnes tak už toto seskupení pokrývá více než čtvrtinu světového HDP.

Také na tomto fóru Čína podporuje ústup od dolaru a digitální měnu.

<https://www.app.com.pk/global/china-proposes-sco-members-to-expand-digital-currency-settlements/>

Prolínají se tak seskupení, které mají ne-západní orientaci a zahrnují i proti-západní členy.

<https://www.deccanherald.com/international/15th-brics-summit-multiple-challenges-and-opportunities-await-members-1233038.html>

I kdyby se BRICS v srpnu nesešel s přáteli v Johannesburgu, sejdou se v září v New Yorku na Valném shromáždění OSN, jak už bylo dohodnuto. A příště by se sešli v Moskvě, protože Rusko přejímá předsednickou roli po Jižní Africe.

A teď pozor – společné prohlášení z ministerské schůzky v Kapském Městě zdůrazňuje roli skupiny G20, ve které jsou zastoupeny jak rozvinuté, tak rozvojové země. A této skupině letos předsedá Indie, příští rok Brazílie a po ní Jižní Afrika. Je tu zřetelný kalendář zvyšování tlaku.

Na Valném shromáždění určitě bude vznesen požadavek BRICS na reformu Rady bezpečnosti OSN, kde nejsou nové mocnosti zastoupeny. A na Valné shromáždění bezprostředně naváže summit k Cílům udržitelného rozvoje 2030, další silné téma rozvoje, které se dožadují dodržení slibů Západu.

Zmíněné společné prohlášení ministrů BRICS požaduje „reprezentativnější postavení“ v OSN pro Indii, Brazílii a Jižní Afriku. Aspoň Indii by chtěli protlačit do Rady bezpečnosti. Místo koho? Francie, kterou by mohl vystřídat zástupce EU? Británie, dnes už bez velmocenského postavení a izolované od EU?

<https://www.india-briefing.com/news/brics-joint-statement-june-2023-promoting-local-currency-usage-in-international-trade-opposing-unilateral-actions-28436.html>

Hlavním tématem BRICS je prosazení modelu světové politiky bez jednoho hegemonu, který si diktuje podmínky. Narůstá vliv někdejších rozvojevek, které si samy tak nadále říkají, ale jejichž průmyslová a technologická centra už dávno dosáhla špičkové světové úrovně. Otevírá se brána multilateralismu, kterou ohlásilo odmítání protiruských a protičínských sankcí, zvětrávání regionálních bloků pod nadvládou USA, oslabování role dolaru ve vzájemném obchodu a hledání náhrady v nějaké formě společné měny BRICS nebo koše měn kolem čínského jüanu.

Nejsou to bezzubé akademické plky. BRICS budou požadovat nové rozdělení kvót v Mezinárodním měnovém fondu, podle kterého se pak hlasuje. Zatím to mají pod kontrolou Spojené státy, takže MMF často připomíná jedno z oddělení ministerstva financí USA. Pokud se vezme do úvahy, že ekonomicky nejsilnější zemí (podle parity kupní síly) je řadu let již Čína – a přičte se váha ekonomik dalších členů a přátel BRICS, je s ekonomickou hegemonií USA dávno konec.

Vedle toho však chce BRICS posílit roli své vlastní Nové rozvojové banky (NDB) pod vedením bývalé brazilské prezidentky Ruseffové. Chtějí tuto banku přeměnit v „primární multilaterální rozvojovou instituci“.

Zmíněné prohlášení zdůrazňuje také význam užívání národních měn v mezinárodním obchodě a finančních transakcích mezi členy a jejich obchodními partnery. A pak je tam odstavec o finanční inkluzi prostřednictvím nových finančních nástrojů, které mohou pomoci zajistit „plnou účast občanů ve formální ekonomice“. Evidentně se jedná o náhražku bankovního úvěru, jak to funguje třeba v Číně.

Finanční inkluze je tak trochu záhadné označení pro procesy, které mají hodně společného s placením mobilem a dalšími technologickými triky, které umožňují obcházet banky. A umožní obejít

i ty centrální, protože usnadňují vznik lokálních doplňkových měn. Na druhou stranu, ani centrální banky nespí a pokoušejí se prosadit své verze digitálních měn.

Nicméně vznik náhradní lokální měny je dnes mnohem snazší a příslušné pokusy se šíří světem jako stepní požár. Postavení dolaru tak začíná být otřeseno dokonce i v samotné Americe.

Mezinárodní měnový fond zpracoval studii o finanční inkluzi, kterou vedla nesmírně zajímavá indická ekonomka Purva Khera. Tvrdí, že je tu velká role žen a příležitost pro reálné rovnější postavení. Práce se nepouští do sebevražedných konfliktů a spíše se snaží podchytit efekt všech technologických vymožeností na reálnou inkluzi (měřitelnou zvláštním indexem).

<https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2021/03/19/Digital-Financial-Inclusion-in-Emerging-and-Developing-Economies-A-New-Index-50271>

Pod čarou tam najdeme poděkování za rady a doporučení expertům MMF, mezi kterými je i Martin Čihák z oddělení finančních kapitálových trhů. Digitální měny, inkluze a gender jsou součástí jeho portfolia specializací, takže kdo u nás hledá poučení, může to zkusit na této adrese.

Podívejme se ještě na některé další konkrétní body společného prohlášení ministrů před srpnovým summitem BRICS, protože o tom se bude jednat. Pokračujeme ve výčtu toho, co tyto země nechtějí a co je třeba odstranit z mezinárodního života.

Především je tu obava z používání jednostranných sankčních opatření, „které jsou v rozporu s principy Charty OSN a mají negativní vliv zejména na rozvojový svět“. Proti tomu stojí návrh BRICS na zlepšení světového vládnutí prostřednictvím „systému, který je agilnější, účinnější, kompetentnější, reprezentativnější, mezinárodně odpovědný a multilaterální“. Fakticky jde o seznam toho, čím Západ podle jejich názoru není. Klíčem k řešení je poslední slovo seznamu.

Také na dalších místech se opakují neadresné, leč snadno identifikovatelné stížnosti na jednostranná opatření, která ohrožují světovou ekonomiku a jsou v rozporu s mezinárodním právem. Jmenovitě jde o sankce, bojkoty, embargo a blokády. Najdeme tam i protest proti zavedení „uhlíkové hranice“ a „uhlíkového cla“, tedy opatření přijatých EU. Tuto výhradu však musíme chápat v souvislosti s nesplněnými sliby Západu na pomoc rozvojovým zemím s plněním klimatických cílů. Neplatí, a ještě chtějí vydírat...

Na jiném místě je odmítání propojení klimatických cílů s „bezpečností“, čili k zámince k jednostranným krokům, zatímco hrozba je globální.

Tradičním tématem BRICS je boj proti terorismu, ale v této souvislosti se výslovně staví proti dvojímu metru, kterým se to měří, kdy „naši teroristi“ jsou něco jiného. Navíc jsou tu rizika, která už dávno nepatří do sci-fi hororů, jako jsou bakteriologické zbraně, vyzbrojování vesmíru nebo kybernetická válka či umělá inteligence. To všechno je třeba chránit vymahatelnými mezinárodními dohodami před teroristickým použitím (i vládami).

Nechci čtenáře unavovat detaily záměrů BRICS, které se ještě doladují. Efekt sebevědomé síly a naděje na větší iniciativu je z toho však docela zřejmý. O tom, že to může fungovat, svědčí komentáře v největších světových médiích, které se odvolávají na experty z Harvardu, neziskovek financovaných americkou nebo britskou vládou a další podobné zdroje, podle kterých to fungovat nemůže.

AUTOR: Zbyněk Fiala

[ZDROJ](#)